

«ОСВІТНІ ІНОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2020»

Збірник наукових есе учасників стажування

Гуйттінен, Фінляндія
2020

Освітні іновачії: виклики 2020. Збірник наукових есе учасників стажування “Особливості фінської системи освіти” (Фінляндія, Гуйтіннен, 25.05 – 12.06 2020) / Західно-Фінляндський Коледж, віділ освіти мерії м. Гуйтіннен, польсько-українська фундація «Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці» – Гуйтіннен 2020 – 54 ст.

Під редакцією:

ШАТОВ М., Західно-Фінляндський Коледж, Фінляндія

У збірнику викладено матеріали наукових есе учасників стажування “Особливості фінської системи освіти”, організованого Західно-Фінляндським Коледжем спільно із польсько-українською фундацією «Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці» за підтримки віділу освіти мерії м. Гуйтіннен.

У збірнику розглядаються основні проблеми сучасних освітніх систем у Фінляндії та Україні; опанування проектного підходу в організації навчального процесу у закладах освіти та підвищення рівня кваліфікації фахівців на основі кращих міжнародних практик та іновачій щодо інклюзивного навчання.

*Ростока М. Л.,
к. пед. н., старший науковий співробітник відділу наукового інформаційно-
аналітичного супроводу освіти, Державна науково-педагогічна бібліотека
України імені В. О. Сухомлинського*

*Черевичний Г. С.,
к. і. н., доц. каф. новітньої історії України,
Київський національний університет імені Т. Г. Шевченка*

ФІНСЬКИЙ ДОСВІД ЛОЯЛЬНОСТІ ЯК АДАПТИВНИЙ КОНТЕКСТ ВИПЕРЕДЖАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Нині певний ажіотаж на світовій арені глобального освітнього простору викликає незвичайний прорив феномен-орієнтованої фінської освітньої стратегії, що сформувалася на засадах досвіду лояльності у векторі забезпечення адаптивного контексту випереджального розвитку системи інноваційної освіти в країні. Дійсно, за показниками PISA репутація фінської системи освіти неухильно зростає. Спостерігається концентрація уваги науковців з усього світу до освіти Фінляндії, а також констатується потік педагогів-практиків з інших країн, які намагаються досліджувати, вивчати й зрозуміти секрет успіху цієї країни.

Аналіз фінського досвіду лояльності в освіті показав, що кожні три роки Організацією економічного співробітництва й розвитку (далі – ОЕСР) за проведенням дослідження PISA, що спрямовано на перевірку знань та вмінь 15-

річних учнів шкіл в багатьох країнах, простежується позитивна динаміка якісних показників фінської освіти. До речі, на меті ОЕСР встановлено порівняння на світовому рівні якості і ефективності освітніх систем. А результати PISA, що опубліковано в грудні 2019 року, відображають підсумки досліджень 2018 року стосовно Фінляндії у тому, що до дослідження 2018 року долучилося 214 шкіл з усіх регіонів країни. Від кожного закладу в тестуванні брали участь 42 довільно вибраних учня як із фіномовних, так й з шведомовних шкіл (обидві мови є державними в Фінляндії) [5]. Нами було проаналізовано вказані показники та зафіксовано певні специфічні ознаки фінської толерантності й лояльності як за відношенням владних структур до самої освіти в цілому, так й сприйняття освітнім простором країни необхідності до випереджального розвитку суспільства знань саме за курсом, що пропонується владою (єдність думок).

Безумовно, феномен-орієнтованість фінської освіти (Phenomenon-based learning [10], далі – ФОФО) продиктовано курсом країни на покращення життя саме її громадян, їхній розвиток, підвищення іміджу країни завдяки ціннісним пріоритетам людиноцентризму, у т.ч. й дитиноцентризму, й студентоцентризму. Адже у Фінляндії, починаючи з 2016-2017 н.р. реалізацію реформи освіти спрямовано на результат «Phenomenon-based learning». Відтак, особливості, окреслені вектором ФОФО визначаються у виявленні взаємозв'язку між змістом і предметними областями в рамках конкретної спрямованості [7]. Прикладом актуалізації зазначеної проблеми може бути вивчення явища або теми (математичні особливості, історична подія, або видатна людина) замість окремих предметів (математики, історії або літератури) [6], що у фінській освітній парадигмі вважається як «феномен-вивчення». Також, актуальність феномен-орієнтації ототожнюється найчастіше з якісним запровадженням в освіту особистісно-орієнтованого підходу, де учень (студент), а не педагог (вчитель, викладач) обирає тему або явище (феномен),

яке ним має бути вивчено [9]. Зазначимо, що пріоритетним є й проєктне навчання, за яким уможлиблюється вивчення певної теми або концепції в деталях. Адже з позиції поглиблення знань у проблему учні (студенти) мають змогу розвивати власні ідеї, усвідомлювати й емоційно проживати обрану тематику [8]. Так тож, особливості ФОФО виявляються у: *забезпеченні* процесу віддзеркалення нової інформації на явище або проблему (інформація, що засвоюється тільки за допомогою слухання або читання, або в анотації (такі як формули і теорії), часто залишається в короткочасній пам'яті й достатньо не засвоєна); *продемонстровуваності* справжнього навчання, що є основною вимогою поглибленого навчання (у середовищі ФОФО когнітивні процеси відповідають тим, що є в реальних життєвих ситуаціях, де вивчається предмет або є приклади використання вмінь, саме де набуваються певні життєві та професійні компетенції); *конструктивістськості* форми навчання, в якій учень розглядається як активний будівельник знань й інформації, світогляд його формується в результаті вирішення проблем. На нашу думку, ці особливості забезпечуються мультидисциплінарним підходом в освіті, що є одним із провідних різновидів трансдисциплінарності, запропонованої ЮНЕСКО [11] для запровадження в освітні системи держав ще у 1998 році.

На підставі вище зазначеного важливим аспектом, на нашу думку, є адаптивний контекст ФОФО, що з'явився на засадах 100-річного досвіду лояльності в розвитку системи інноваційної освіти Фінляндії. Насправді, створене адаптивне інформаційно-освітнє середовище підготовки нового покоління громадян країни сприяє ефективному закріпленню ціннісного компоненту їхнього виховання й навчання на засадах позитивної педагогіки, в першу чергу, задля розбудови власної Батьківщини – своїй країни, де вони народилися і мають працювати й жити. З цього приводу доцільним має стати аналітичне бачення освітньої системи Фінляндії за В. Лунячком, з позиціями якого ми погоджуємось й дійсно підтримуємо позитивні характеристики, що

представлено автором. А саме: «майже повністю освіта Фінляндії фінансується з державних фондів, для учнів освіта – безкоштовна». Учений підкреслює, що «школа автономна на фінансовому рівні», а «керівництво само складає свій бюджет і може вирішувати, наприклад, скільки працівників їй потрібно прийняти на роботу». Також «на рівні загальноосвітньої школи діти отримують безкоштовно навчальні матеріали, щоденні гарячі обіди, медичний та стоматологічний догляд, інші види соціального захисту, та, за необхідності, безкоштовний шкільний транспорт, житло» [3]. До того ж, засновниками шкіл у Фінляндії є місцеві громади. У освітніх установах дуже широка педагогічна автономія (методи, організація навчального процесу), в т. ч. по відношенню до складання навчальних планів (програм) [1, с. 21-24]. Адже, «фінський освітній стандарт характеризується такою інновацією, як включення стандарту можливостей для навчання, запровадженого у форматі «навчальне середовище», яке визначається як таке, що враховує фізичне середовище (шкільні будівлі та служби, навчальне обладнання, дидактичні матеріали, прилегле природне середовище), психологічні фактори, соціальні відносини й покликано до забезпечення умов розвитку та навчання учнів». Цей «стандарт можливостей для навчання вимагає тісного співробітництва шкіл із сім'ями для того, щоб останні ефективніше підтримували та мотивували навчальну діяльність учнів [2, с. 123; 4, с. 20].

Отже, підсумовуючи аналітичні розвідки, говорячи про адаптивність інноваційної освіти Фінляндії, що має потужну підтримку управлінської ланки держави, виділено певні чинники (пріоритети) випереджального розвитку фінської освіти, засновані саме на багаторічному досвіді фінської лояльності, що на нашу думку описуються як:

1. Константа взаємопов'язаного впливу освіти на розвиток економіки країни, що, в свою чергу, визначає рівень добробуту та конкурентоспроможності держави через виважену систему підготовки

висококваліфікованих кадрів, які мають належний рівень компетентності та ресурсну базу для її розвитку шляхом відповідного забезпечення доступу до глобальних систем інформаційних даних задля пошуку й отримання знань.

2. Врахування потреб населення в наведенні толерантних міжособистісних комунікацій, про що свідчить наявність мовного закону, в якому передбачено дві державні мови – фінська (офіційна) й шведська, сприяє постійній підтримці соціально-психологічного мікроклімату країни.

3. Географічний принцип рівномірності розташування закладів освіти (зокрема шкіл) залежно від густоти населення. В т. ч. їхня активна інтеграція до фінських закладів вищої освіти ще з 2009 року, що у межах державної політики спрямовано на підвищення якості вищої професійної освіти та підсилення конкурентоспроможності брэнда «навчання у Фінляндії» [4, с. 84].

4. Безперервність освіти, яка підвищує рівень сформованості пріоритетів особистості, починаючи з дитячого садка, школи та далі до становлення у суспільному бутті, зокрема – у професії.

5. Заборона виокремлених «елітних класів» із загального потоку сприяє толерантним й лояльним взаємовідносинам як у педагогічному колективі, так й в учнівському соціумі закладу (вважається, що будь-яка дитина вже має певні здібності й потрібно сприяти їх розвитку). В тому ж руслі існує балансування між якістю навчання у всіх (без виключення) закладах освіти та рівною доступністю освіти для всіх верств населення без виключення.

6. Забезпечення лояльності функціонування фінської системи освіти базується також на домінуванні державної власності в цій царині. Свобода вибору для учнів після закінчення основної школи – це вибір індивідуальної у подальшому освітньої траєкторії (гімназія або професійний, чи заклад вищої школи). Як гімназисти, так і учні професійних закладів й переважно виш утримуються державою: харчування, підручники, медичні послуги тощо. Таким чином, фактично відбувається реалізація принципу надання рівних

можливостей для кожного громадянина країни на безкоштовній основі.

7. Відмова на практиці від внутрішньої диференціації в навчанні: як-такого поглибленого вивчення окремих предметів не існує (вважається, що це буде шкодити), передбачено феномен-навчання. Це підкріплено відсутністю як таких іспитів (перевага надається написанню логічно обумовлених есе).

8. Спрямування на здоров'язберігаючі технології у вихованні й навчанні, що забезпечує здорове, повноцінне існування кожного громадянина країни як під час навчання, так і у впродовж життя.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Загвоздкин В. К. (2008) Финская система образования: модель эффективных реформ. Москва : Чистые пруды. 32 с.

2. Локшина О. І. (2009) Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) : [монографія]. Київ : Богданова А. М. 404 с.

3. Лунячек В. (2017) Освіта Фінляндії: досвід для адаптивного управління. *Адаптивне управління: теорія і практика. Педагогіка*. Вип. 2 (3). URL: http://am.eor.in.ua/images/adapt/vol3p/17_am_02_03_lunyachek.pdf (дата звернення – 07.06.2020).

4. Мандель Б. Р. (2016) Инновационные технологии педагогической деятельности: [учебн. пособ.]. Москва-Берлин: Директ-Медиа. 260 с.

5. Це – Фінляндія [Сайт]. URL : <https://finland.fi/ru/zhizn-i-obshhestvo/finlyandiya-po-prezhnemu-v-gruppe-liderov-v-issledovanii-pisa/> (дата звернення – 07.06.2020).

6. Bashaer Al Kilani. (2016) What is Phenomenon-Based Learning? Teach Middle East, April 21 (Retrieved – 03.06.2020).

7. Differentiated Instruction – Thematic vs. Topical Instruction, Richland School District Webpage. Wayback Machine (Retrieved – 03.06.2020).

8. Gursoy Esim. (2010) Implementing Environmental Education to Foreign Language Teaching to Young Learners, in Educational Research. Vol. 1 (8, September). P. 232-238 (Retrieved – 03.06.2020).

9. Mires Gary J., Howie Peter W., Harden R. M. (1998) A «topical» Approach to Planned Teaching and Using a Topic-Based Study Guide. *Medical Teacher Journal*. Vol. 20, Issue 5. (Retrieved – 03.06.2020).

10. Phenomenon-based Learning. URL : https://ru.wikipedia.org/wiki/Phenomenon-based_learning (дата звернення – 07.06.2020).

11. Transdisciplinarity: Stimulating Synergies, Integrating Knowledge Division of Philosophy and Ethics UNESCO (1998). P. 37-38. URL : <http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001146/114694eo.pdf> (дата звернення – 07.06.2020).